

Naar een volledige terugbetaling van psychologische eerstelijnszorg voor kinderen en jongeren?

Begin maart 2020 keurde de Vlaamse Regering de 5 prioriteiten van het Jeugd- en Kinderrechtenbeleidsplan (JKP) 2020 – 2024 goed (Dalle, 2020). Deze 5 prioriteiten kwamen tot stand na een uitgebreide consultatie van jongeren en bovenbouworganisaties zoals Bataljong, de Ambrassade, Kenniscentrum Kinderrechten en de Vlaamse Jeugdraad. Als eerste worden welzijn en een positieve identiteitsontwikkeling naar voren geschoven als prioriteiten in het nieuwe JKP. Je goed in je vel voelen is voor veel kinderen en jongeren een heuse uitdaging, zo blijkt uit verschillende bevragingen. **Het besef groeit dat het mentaal welbevinden van kinderen en jongeren om een krachtige aanpak vraagt.**

MULTIDIMENSIONELE PROBLEMATIEK: BREDE AANPAK

Kinderen en jongeren hebben vaak een hele rugzak te dragen. In deze rugzak zitten uiteenlopende lasten, van ervaringen van misbruik en verwaarlozing tot echtscheidingen, drugsproblematieken en armoede. Deze problemen zijn multidimensioneel en worden dus door veel aspecten beïnvloed. Hoe graag we dit ook zouden willen, één enkel wondermiddel voor al deze problemen bestaat niet. Een brede aanpak die rekening houdt met verschillende aspecten is noodzakelijk.

Het is fout te denken dat therapie al deze situaties kan rechtbreien. Daarom mogen niet alle problemen worden doorgeschoven naar psychologen. Psychologische eerstelijnsbijstand moet gezien worden als een onderdeel van het antwoord. Het moet deel uitmaken van een bredere aanpak waarbij de focus ligt op alle facetten van het leven.

De bestaande drempels verlagen, is een belangrijke voorwaarde opdat psychologische begeleiding een kwalitatief onderdeel binnen een breder traject kan vormen. De onvoorwaardelijke terugbetaling van psychologische begeleiding voor kinderen en jongeren zou een grote stap vooruit betekenen. **De financiële drempel is groot en vraagt om een dringende aanpak.**

HUIDIGE PROBLEMATIEK IN BELGIË

1. Structureel psychisch onwelzijn

Op psychisch vlak gaat het niet goed met onze Belgische jeugd. Het Alternatief Rapport van de Kinderrechtencoalitie (Kinderrechtencoalitie Vlaanderen, 2018) meldt een structureel psychisch onwelzijn van kinderen en jongeren in België. Deze alarmerende boodschap wordt ondersteund door de resultaten van de enquête die de Vlaamse Jeugdraad (Vlaamse Jeugdraad, 2017) uitvoerde. 38 % van de bevraagde jongeren geeft aan zich niet goed in hun vel te voelen.

Het kan dus beter! Dat bewijzen de cijfers over het psychisch welzijn van kinderen uit onze buurlanden. Wanneer we de nationale cijfers in perspectief plaatsen, scoort België zeer slecht in vergelijking met andere Europese landen op het vlak van psychisch welzijn van kinderen en jongeren. De vergelijkende studie die Unicef uitvoerde in 2016 plaatste België als 30ste onder de 35 lidstaten van de OESO inzake welbevinden van kinderen (Unicef, 2016). Daarnaast is België koploper in het aantal zelfmoorden onder jongeren. Deze resultaten spreken voor zich, er moet iets veranderen!

Aanbeveling:

- **Maak van het psychisch welzijn van kinderen en jongeren een politieke prioriteit.** Het nieuw JKP is al een eerste aanzet hiertoe. Zorg dat de invulling van deze prioriteit in het JKP krachtig genoeg is. Aangezien het psychisch onwelzijn een multidimensionale problematiek is, is samenwerking tussen verschillende beleidsdomeinen noodzakelijk. **Zet dus in op een brede, maar krachtige aanpak.**

2. Gebrek aan psychische eerstelijnszorg om deze problematiek op te vangen

Ondanks dit structureel psychisch onwelzijn van kinderen en jongeren is er momenteel onvoldoende laagdrempelige psychische eerstelijnszorg. Door de dominantie van de klinische benadering van psychische problemen, ligt de focus op intensieve en ingrijpende vormen van hulpverlening (Kinderrechtencoalitie Vlaanderen, 2018). Het VN Comité voor de Rechten van het Kind stelt vast dat men in België te vaak terugvalt op medicatie en residentiële psychiatrische zorg. En dat terwijl laagdrempelige eerstelijnszorg een eerste antwoord zou moeten vormen voor milde tot matige psychische problemen (VN-Comité voor de Rechten van het Kind, 2017).

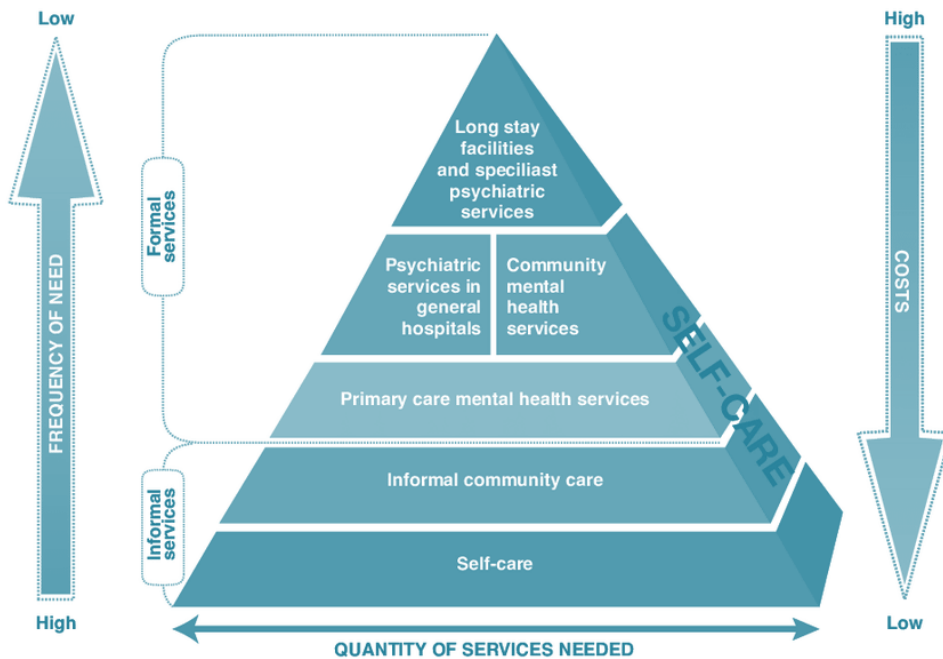
Bij deze ongelijke verdeling tussen residentiële en eerstelijnszorg horen ook ongelijke budgetten. Het Grote Psychiatrie Rapport van de Morgen geeft aan dat meer dan 80 % van de investeringen in de geestelijke gezondheidszorg naar residentiële hulpverlening gaat en minder dan 5 % naar eerstelijnszorg (Van Den Bossche & Schillewaert, 2017).

Minder dan 5% van de investeringen in geestelijke gezondheidszorg gaat naar eerstelijnsbijstand.

Nochtans had de Belgische overheid met “de Gids naar een nieuw geestelijk gezondheids- beleid voor kinderen en jongeren” in 2010 al de intentie om de geestelijke gezondheidszorg te vermaatschappelijken (Vlaamse overheid, 2010). Deze vermaatschappelijking moest de verschuiving van residentiële naar eerstelijnszorg inhouden en werd geïnspireerd door de piramide van de Wereldgezondheidsorganisatie (zie figuur 1). Ondanks deze goede intentie is er nog maar weinig veranderd. De focus ligt nog altijd op residentiële hulpverlening.

Aanbeveling:

- Stap af van residentiële en intensieve vormen van hulpverlening bij milde en matige psychische problemen en zet in de plaats daarvan in op een sterk eerstelijnsaanbod. Pas de financiering aan door meer geld te besteden aan de eerstelijnszorg.

Figuur 1

3. Grote financiële drempel binnen de bestaande eerstelijns hulp

Niet enkel de focus op residentiële hulpverlening zorgt ervoor dat de eerstelijns hulp onderbenut is. Ook de vele drempels maken dat het huidige eerstelijnsaanbod niet alle kinderen en jongeren bereikt. De financiële drempel is hier één van, naast het taboe dat rust op psychische hulp en het kluwen aan verschillende instanties waar hulp wordt geboden.

Deze financiële drempel moet aangepakt worden. De kosten voor een gesprek met een psycholoog zijn torenhoog, €50 per sessie. Kinderen en jongeren kunnen dit niet zelf betalen en zijn dus voor hun hulpvraag financieel afhankelijk van hun ouders. Dit is problematisch, zeker wanneer je weet dat in 1 op de 3 gevallen de thuissituatie aan de basis van de problemen ligt.

De financiële drempel is dan ook de voornaamste reden waarom er weinig hulp wordt gezocht voor psychische problemen. Onderzoek van de Vlaamse Jeugdraad toont aan dat jongeren zelden de stap naar professionele eerstelijns hulp zetten. Slechts 1/3 van de jongeren die zich niet goed in hun vel voelen, zijn in begeleiding. Jongeren zelf geven aan dat de hoge kostprijs hier de belangrijkste oorzaak van is. **70% vindt dat hulpverlening goedkoper moet en meer dan de helft vindt dat psychologische hulp gratis moet zijn** (Vlaamse Jeugdraad, 2017).

70% van de jongeren wil de hulpverlening goedkoper.

In dit verband wijzen we graag op de vele initiatieven die er al genomen zijn om tegemoet te komen aan de financiële drempel. Zo bestaan er tegenwoordig heel wat gratis online hulpinitiatieven, denk hierbij maar aan Awel, Teleblok, de Zelfmoordlijn, de Druglijn,... We juichen deze online hulplijnen toe omdat ze voor vele jongeren een grote meerwaarde betekenen. Desondanks zijn er ook jongeren die nood hebben aan meer diepgaande en vastklampende hulpverlening zoals wekelijkse psychologische

begeleiding. Deze groep jongeren mogen we niet uit het oog verliezen. Daarnaast wordt betaalbare psychologische begeleiding aangeboden door het Centrum Geestelijke Gezondheidszorg (CGG). Maar bij het CGG stoten kinderen en jongeren op een andere drempel, de **lange wachtlijsten**. Zo wijst Cachet op het feit dat veel jongeren door de lange wachtlijsten bij het CGG toch genoodzaakt zijn om naar een privépsycholoog te stappen (Cachet, 2018). Verder is ook TEJO een prachtig initiatief. TEJO biedt kortdurende, anonieme en gratis therapeutische hulpverlening aan jongeren. Een hinderpaal wat betreft dit initiatief is de geografische spreiding van de TEJO-huizen. Er zijn 14 TEJO-huizen in Vlaanderen, wat maakt dat niet elk kind of jongere in staat is om een TEJO-huis te bereiken.

Wat deze initiatieven ons leren, is dat geen enkele vorm van psychologische hulpverlening perfect is. Elk initiatief kent zijn grenzen. Psychologische begeleiding door een privépsycholoog betaalbaar maken is eveneens niet perfect en kent ook grenzen. Maar het zou wel een aanvulling kunnen vormen om tegemoet te komen aan betaalbare eerstelijns hulp zodat minderjarigen niet meer financieel afhankelijk hoeven te zijn van hun ouders of voogd.

Aanbeveling:

- Investeer in een drempelverlagend beleid. **Zorg ervoor dat kinderen die psychologische begeleiding willen niet financieel afhankelijk hoeven te zijn van hun ouders of voogden.** Ondersteun daarom de online hulpplatformen, de TEJO-huizen en de CGG maar zet ook in op laagdrempelige en betaalbare hulpverlening via psychologen. **Maak een sessie met een psycholoog betaalbaar voor kinderen en jongeren.**

4. Beperkte terugbetaling via mutualiteiten

De terugbetaling van psychologische begeleiding voor kinderen en jongeren is in België niet verplicht. Enkel voor volwassenen is er een uniforme en verplichte terugbetaling voorzien. Dit is te betreuren sinds de helft van de mentale gezondheidsproblemen van volwassenen ontstaan in de adolescentie (Kinderrechtencoalitie Vlaanderen, 2018).

Toch bieden alle mutualiteiten een terugbetaling van psychologische begeleiding voor kinderen en jongeren aan. De terugbetaling van psychologische hulp is gekoppeld aan de mutualiteit waarbij de ouders zijn aangesloten. Kinderen en jongeren hebben dus enkel afgeleide rechten binnen ons sociaal zekerheidsstelsel. Deze koppeling aan de mutualiteit kan gezien worden als een discriminatie, enkel kinderen van ouders die in regel zijn met de mutualiteit kunnen een beroep doen op deze terugbetaling. Ook kinderen die onwettig in België verblijven en dus niet aangesloten zijn bij een mutualiteit kunnen geen beroep doen op een terugbetaling. Nochtans zijn de psychische noden van deze groep kinderen groot.

Daarnaast stellen we vast dat het bedrag en het aantal sessies die terugbetaald worden door de mutualiteiten zeer beperkt zijn. Hierdoor blijft de financiële drempel hoog. Verder zijn er heel wat onderlinge verschillen tussen de mutualiteiten. Het bedrag en aantal sessies die terugbetaald worden, is afhankelijk van de mutualiteit waarbij de ouders aangesloten zijn. De ene mutualiteit betaalt een pak meer terug dan de andere. Een vergelijking van de terugbetaling door de verschillende mutualiteiten is terug te vinden in [bijlage 1](#).

We kunnen dus besluiten dat de huidige terugbetaling van psychologische zorg onvoldoende en slecht geregeld is. De koppeling aan de mutualiteit van de ouders zorgt ervoor dat een grote groep kinderen in precare situaties worden uitgesloten van een terugbetaling. Daarnaast is de terugbetaling zeer beperkt in bedrag en aantal sessies en bestaan er grote verschillen tussen de mutualiteiten. De financiële drempel blijft heel hoog.

Er moet dus dringend werk worden gemaakt van een uniforme en een gepaste regeling voor de terugbetaling van psychologische begeleiding. **Kinderen en jongeren moeten een beroep kunnen doen op gratis eerstelijnspsychologische zorg, ongeacht het statuut van hun ouders.** De invoering van een algemene derdebetalersregeling voor psychologische begeleiding zou de drempel verlagen, maar niet wegnemen. Ook het remgeld kunnen veel kinderen en jongeren niet zelf betalen, waardoor ze opnieuw afhankelijk zouden zijn van hun ouders.

De initiële kost voor een volledige terugbetaling van psychologische begeleiding voor kinderen en jongeren is groot. Op korte termijn is dit een zeer grote investering. Maar de voordelen op lange termijn mogen niet uit het oog verloren worden. Een vroege interventie verkleint de doorstroom naar ingrijpende vormen van hulpverlening. Onderzoek toont ook aan dat het loont om in een adequate terugbetaling van psychologische hulp te voorzien. Resultaten van het onderzoek gevoerd door het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin in samenwerking met verschillende Vlaamse hogescholen en universiteiten tonen aan dat in landen waar de suïcidecijfers lager zijn, psychotherapeutische behandelingen terugbetaald worden (Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, 2009).

Aanbevelingen:

- Koppel de terugbetaling niet aan de mutualiteiten.
- Stel multidisciplinaire teams op waarin samenwerking de kern vormt. Huisartsen, psychologen, CGG, CLB's en andere relevante stakeholders moeten met elkaar samenwerken.
- **Voorzie in een volledige terugbetaling van psychologische begeleiding voor kinderen en jongeren.** Een derdebetalersregeling verlaagt de drempel, maar neemt ze niet weg.

DE AANBEVELINGEN OP EEN RIJTJE:

1. **Maak het psychisch welzijn van kinderen en jongeren een politieke prioriteit.**
2. Zet in op een brede aanpak van het psychisch welzijn waarin samenwerking tussen de verschillende beleidsdomeinen de hoeksteen vormt.
3. Stap af van het veelvuldig gebruik van residentiële en intensieve vormen van hulpverlening. Eerstelijns hulp moet een eerste antwoord vormen voor milde tot matige psychische problemen. Zorg voor een gelijkaardige verschuiving in de financiering van de geestelijke gezondheidszorg.
4. Investeer in een sterk en laagdrempelig eerstelijnsaanbod waarbij de financiële drempel voor kinderen en jongeren weggewerkt wordt. **Zorg voor gratis psychologische hulp, zodat dat kinderen voor hun hulpvraag niet financieel afhankelijk hoeven te zijn van hun ouders of voogden.**
5. Blijf inzetten op de ondersteuning van de online hulpplatformen, de TEJO-huizen en de CGG maar zet ook in op betaalbare sessies met een psycholoog.
6. **Voorzie in een volledige terugbetaling van psychologische begeleiding die niet gekoppeld is aan een ziekteverzekering.**
7. Zet in op samenwerking tussen verschillende relevante stakeholders, zoals huisartsen, CGG en CLB's, door de oprichting van multidisciplinaire teams.

Bibliografie

Dalle, B. (2020, 7 februari). *Vlaamse Regering kiest 5 prioriteiten om beter op te groeien in Vlaanderen en Brussel*. Geraadpleegd op 10 maart 2020, van <https://www.benjamindalle.be/post/nieuw-vlaams-jeugd-en-kinderrechtenbeleidsplan-focust-op-vijf-prioriteiten>

Kinderrechtencoalitie Vlaanderen. (2018). *Alternatief rapport van de NGO's over de naleving en toepassing van het Verdrag inzake en de Rechten van het Kind in België*. Geraadpleegd op 25 februari 2020, van <https://www.kinderrechtencoalitie.be/wp-content/uploads/2018/12/Alternatief-rapport-Kinderrechtencoalitie-2018-Nederlands.pdf>

Vlaamse jeugdraad. (2017). *Advies psychisch welzijn*. Geraadpleegd op 10 maart 2020, van https://vlaamsejeugdraad.be/sites/default/files/advies/1706_advies_psychisch_welzijn.pdf

Unicef. (2016). *Kinderen in geïndustrialiseerde landen – Een gelijke start in het leven voor iedereen?* Geraadpleegd op 9 maart 2020, van <https://www.unicef.be/nl/kinderen-in-geïndustrialiseerde-landen-een-gelijke-start-in-het-leven-voor-alle-kinderen/>

VN-Comité voor de Rechten van het Kind. (2017). *Gecombineerde vijfde en zesde periodiek rapport voorzien in 2017*. Geraadpleegd op 24 februari 2020, van https://ncrk-cnde.be/IMG/pdf/be_rapport_vrk_nl_final.pdf

Van Den Bossche, L., & Schillewaert, F. (2017, 28 februari). De geestelijke gezondheidszorg kan beter (ook zonder extra middelen). *De Morgen*. Geraadpleegd op 16 maart 2020, van <https://www.demorgen.be/meningen/de-geestelijke-gezondheidszorg-kan-beter-ook-zonder-extra-middelen~b5e7b2d2/>

Vlaamse overheid. (2010). *Gids naar een betere geestelijke gezondheidszorg door de realisatie van zorgcircuits en zorgnetwerken*. Geraadpleegd op 10 maart 2020, van <http://www.psy107.be/files/Vlaanderen.pdf>

Cachet. (2018). *Toegankelijkheid in de jeugdhulp*. Geraadpleegd op 10 maart 2020, van http://cachetvzw.be/uploads/file/files/projecttoegang_magazine_2018.pdf

Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. (2009). *Onderzoek naar verklarende factoren voor de verschillen in suïdecijfers in Vlaanderen in vergelijking met Europese landen*. Geraadpleegd op 9 maart 2020, van https://steunpuntwvg.be/images/swvg-1-publicaties/2009_06-r09-verschillen-in-suïdecijfers

Bijlagen

Bijlage 1: visuele vergelijking mutualiteiten

Visuele vergelijking van de terugbetaling van psychologische begeleiding voor minderjarigen door de mutualiteiten

Mutualiteit	Bedrag en aantal sessies terugbetaald
CM	<ul style="list-style-type: none"> - Geen verhoogde tegemoetkoming: 50% met een max. van €30 Verhoogde tegemoetkoming: 75% met een max. van €45 euro - Eenmalig 24 sessies - Bijzondere voorwaarde: na verwijzing door een arts, CGG, CLB, dienst Maatschappelijk Werk, Sociale dienst van studentenvoorzieningen of CAW.
Liberale mutualiteit	<ul style="list-style-type: none"> - Psychologische begeleiding: €20 per sessie Mindfulness: 60% - Onbeperkt aantal sessies, max. €120 per jaar - Voorwaarde: bij een psycholoog die aangesloten is bij de psychologencommissie
Vlaams & Neutraal Ziekenfonds	<ul style="list-style-type: none"> - Psychologische begeleiding: €10 per sessie met een max. van €100 per jaar (max. 10 sessies) - Psychotherapie: €10 per sessie met een max. van €50 per jaar (max. 5 sessies)

	<ul style="list-style-type: none"> - Voorwaarde: bij een psycholoog die aangesloten is bij de psychologencommissie
Symbio	<ul style="list-style-type: none"> - Psychotherapie: €10 per sessie met max. 6 sessies per jaar - Psychologische bijstand door een psycholoog van de sociale dienst: 1 gratis sessie
Onafhankelijk Ziekenfonds	<ul style="list-style-type: none"> - Psychotherapie bij specifieke problematieken: €10 per sessie met max. 10 sessies per jaar - Psychotherapie bij zware of chronische aandoeningen: €20 per sessie met max. 12 sessies per jaar - Extra 'Medicalia' verzekering: 75% terugbetaald, met max. €600 per jaar
HR-Railcare	<ul style="list-style-type: none"> - Psychologische begeleiding: max. €15 per sessies - Eenmalig 12 sessies gedurende max. 2 jaar
Partena	<ul style="list-style-type: none"> - €20 per sessie psychotherapie - Max. 6 sessies per jaar / chronische ziekte: max. 12 sessies per jaar - Voorwaarde: bij een psycholoog die aangesloten is bij de psychologencommissie
De VoorZorg (Antwerpen)	<ul style="list-style-type: none"> - Zonder verhoogde tegemoetkoming: €15 per individuele sessie / €5 per groepsessie - Met verhoogde tegemoetkoming: €30 per individuele sessie / €10 per groepsessie - Individuele sessie: max. 8 sessies per jaar / groepsessies: max. 16 sessies per jaar <p>Psychologische begeleiding, relatie- en gezinstherapie door WELL2DAY-therapeut 44 tot 50% korting op de prijs</p>
De VoorZorg (Limburg)	<ul style="list-style-type: none"> - Zonder verhoogde tegemoetkoming: €30 per sessie - Met verhoogde tegemoetkoming: €45 per sessie - Max. 7 sessies per jaar
Bond Moyson (Oost – Vlaanderen)	<ul style="list-style-type: none"> - Zonder verhoogde tegemoetkoming: €20 per sessie - Met verhoogde tegemoetkoming: €25 per sessie - Max. 7 sessies per jaar <p>WELL2DAY-kinderpsycholoog : €42 per sessie - Onbeperkt aantal sessies</p>
Bond Moyson (West - Vlaanderen)	<ul style="list-style-type: none"> - Psychotherapie en geestelijke gezondheidszorg: 50% van de kosten - Max. €250 (eenmalig)
Socialistische mutualiteit	<ul style="list-style-type: none"> - Psychotherapie: €20 per sessie - Max. 8 sessies per jaar